

KAZUO ISHIGURO ROMANLARIDA REPRESSIYA VA ICHKI KONFLIKTNING BADIY OBRAZ POETIKASIDAGI IFODASI

Rustamova Ozoda

English teacher of 3rd public school in Tashkent

Email: ozodarustamova98@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda Kazuo Ishiguro romanlarida repressiya va ichki konfliktning badiiy obraz yaratishdagi o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda repressiya qahramonning shaxsiy his-tuyg'ulari, istaklari va ehtiyojlarini ijtimoiy me'yorlar, professional majburiyatlar yoki mavjud hayotiy sharoitlar ta'sirida cheklashi va bostirishi sifatida talqin qilinadi. Ishiguro ijodida psixologik konflikt ko'pincha ochiq dramatik to'qnashuv orqali emas, balki qahramonning ichki monologi, sukuti, o'z-o'zini oqlashi, xotiralari va retrospektiv hikoyalashi orqali ifodalanadi. Tadqiqotning asosiy materiali sifatida 'The Remains of the Day, An Artist of the Floating World' va 'Never Let Me Go' romanlari tanlangan. Stevens, Masuji Ono, Kathy H. va Tommy obrazlari orqali shaxsiy istak va ijtimoiy majburiyat, individual xotira va tarixiy haqiqat, insoniy ehtiyoj va oldindan belgilangan taqdir o'rtasidagi ziddiyatlar o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Kazuo Ishiguro, repressiya, ichki konflikt, psixologizm, badiiy obraz, narrativ poetika, ichki monolog, xotira, identitet, hikoyachi, hissiy nazorat.

Kirish

Kazuo Ishiguro zamonaviy ingliz adabiyotida inson ruhiyatini nozik va ko'p qatlamli tasvirlashi bilan ajralib turadigan yozuvchilardan biridir. Uning romanlarida xotira, identitet, yo'qotish, aybdorlik, muhabbat, insoniy mas'uliyat va o'tmish bilan yuzlashish kabi mavzular markaziy o'rin egallaydi. Biroq Ishiguro qahramonlarining ichki dunyosini an'anaviy psixologik tasvir usuli orqali ochib bermaydi. Yozuvchi ko'pincha qahramonning his-tuyg'ularini

bevosita nomlashdan ko'ra, uning sukuti, ehtiyotkor nutqi, o'zini oqlashi, xotiralari va voqealarni qayta talqin qilishi orqali psixologik holatni o'quvchiga anglatadi.

Ishiguro romanlaridagi qahramonlar ko'pincha o'z shaxsiy istaklarini to'liq amalga oshira olmaydigan yoki ularni o'zlari uchun ham tan olishdan qochadigan shaxslar sifatida namoyon bo'ladi. Ularning hayotida tashqi ijtimoiy tartiblar, professional majburiyatlar, oilaviy munosabatlar yoki mavjud jamiyat tizimi muhim cheklovchi omil sifatida qatnashadi. Natijada qahramonning ichki ehtiyoji bilan tashqi hayot talablari o'rtasida ziddiyat yuzaga keladi.

Bunday ziddiyat Ishiguro romanlarida ko'pincha ochiq konflikt shaklida emas, balki **ichki konflikt** sifatida namoyon bo'ladi. Qahramon tashqi tomondan o'z hayotidan mamnun yoki vaziyatni qabul qilgandek ko'rinishi mumkin, biroq uning xotiralari, nutqidagi ikkilanishlar va o'zini oqlashga bo'lgan ehtiyoji uning ichki dunyosida muammo mavjudligini ko'rsatadi.

Shu sababli repressiya va ichki konfliktni Ishiguro badiiy obrazining muhim poetik xususiyatlaridan biri sifatida o'rganish mumkin. Ayniqsa, *'The Remains of the Day, An Artist of the Floating World'* va *'Never Let Me Go'* romanlarida ushbu hodisa turli tarixiy va ijtimoiy sharoitlarda turlicha shakllanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda bir nechta o'zaro bog'liq adabiy-tahliliy metodlardan foydalanildi. Birinchi navbatda, **matniy-tahliliy metod** orqali romanlardagi qahramon nutqi, ichki mulohazalari, xotiralari, sukuti va o'z-o'zini oqlash holatlari o'rganildi.

Ikkinchidan, **narratologik metod** yordamida birinchi shaxs hikoyasi, cheklangan nuqtayi nazar, retrospektiv bayon va hikoyachining subyektiv pozitsiyasi tahlil qilindi. Bu metod qahramonning ichki konfliktini qanday narrativ shakllar orqali o'quvchiga yetkazilishini aniqlash imkonini beradi.

Uchinchidan, **psixologik tahlil metodi** orqali repressiya, hissiy nazorat, ichki ziddiyat, pushaymonlik va o'z-o'zini anglash jarayonlari o'rganildi. Shuningdek, **qiyosiy-tipologik metod** yordamida Stevens, Masuji Ono, Kathy H. va Tommy obrazlaridagi repressiya shakllari o'zaro qiyoslandi.

Repressiya va psihologik obraz tushunchasi

Adabiy obrazdagi repressiya qahramonning ma'lum his-tuyg'ulari, istaklari yoki ehtiyojlarini ochiq ifodalashdan qochishi bilan bog'liq. Bunda qahramon o'zining ichki ehtiyojlarini ijtimoiy talab, axloqiy me'yor yoki shaxsiy e'tiqod bilan cheklaydi. Natijada uning tashqi xatti-harakati bilan ichki holati o'rtasida farq paydo bo'ladi.

Ishiguro romanlarida aynan mana shu farq psihologik obraz yaratishning muhim vositasiga aylanadi. Qahramon tashqi tomondan vazmin, mantiqiy va o'zini nazorat qiladigan inson sifatida ko'rinadi. Biroq uning ichki nutqi va xotiralari orqali bostirilgan hissiyotlar asta-sekin namoyon bo'ladi.

Bu jihatdan Ishiguro psixologizmi ochiq hissiy portlashlardan ko'ra, **“aytilmagan narsa”ning badiiy ma'nosiga** tayanadi. Qahramon qanchalik kam gapirsa yoki o'z hislarini qanchalik ehtiyotkorlik bilan ifodalasa, o'quvchi uning ichki ziddiyatini shunchalik chuqurroq anglaydi.

Stevens obrazida professional burch va shaxsiy ehtiyoj konflikti

'The Remains of the Day' romanidagi Stevens Ishiguro yaratgan eng murakkab psihologik obrazlardan biridir. U butlerlik kasbini oddiy ish sifatida emas, balki o'z shaxsiyatining asosiy qismi sifatida qabul qiladi. Uning fikricha, haqiqiy professional o'z shaxsiy his-tuyg'ularini xizmat vazifalariga aralashtirmasligi kerak.

Stevens uchun **“dignity”** tushunchasi ayniqsa muhim. U o'zining professional qadr-qimmatini vazminlik, o'zini nazorat qilish va xizmatga sodiqlik bilan bog'laydi. Shu sababli uning shaxsiy ehtiyojlari ko'pincha ikkinchi darajaga tushib qoladi.

Bunday holat Miss Kenton bilan munosabatida yaqqol namoyon bo'ladi. Miss Kenton Stevensga yaqin bo'lgan, u bilan kundalik hayot va ish jarayonida ko'p vaqt o'tkazgan insondir. Biroq Stevens o'zining unga nisbatan his-tuyg'ularini ochiq tan olmaydi. U ularning munosabatini asosan professional nuqtayi nazardan baholaydi.

Bu yerda ichki konflikt ikki darajada shakllanadi. Bir tomonda Stevensning shaxsiy yaqinlik va insoniy munosabatga bo'lgan ehtiyoji mavjud bo'lsa, ikkinchi tomonda uning professional o'zini nazorat qilishi turadi. U ikkinchi tomonni tanlaydi. Natijada shaxsiy hislar bostiriladi.

Miss Kentonning Darlington Hallni tark etishi Stevens uchun muhim burilish nuqtasidir. Biroq u o'sha vaqtda o'z hissiyotlarini ochiq ifoda qilmaydi. Keyinchalik, yillar o'tib, voqealarni eslar ekan, u bu munosabatlarning haqiqiy ahamiyatini boshqacha anglay boshlaydi.

Shu jihatdan Stevensning repressiyasi uning butun hayotiga ta'sir ko'rsatgan psixologik omilga aylanadi. U professional burchni tanlagan, biroq bu tanlov shaxsiy hayotining imkoniyatlarini cheklagan.

Stevensning otasi bilan bog'liq tajribasi

Stevensning repressiv xarakterini tushunishda uning otasi bilan munosabati ham muhimdir. Uning otasi ham butler bo'lgan va Stevens uchun professional xizmat tushunchasi oilaviy tajriba bilan bog'langan.

Otasi vafot etayotgan paytda Stevens o'z xizmat vazifalarini bajarishda davom etadi. Bu vaziyat qahramonning hissiy nazoratini ayniqsa kuchli ko'rsatadi. U otasining o'limi oldida o'z his-tuyg'ularini to'liq namoyon qilmaydi va professional mas'uliyatini davom ettiradi.

Bu holat Stevens xarakteridagi asosiy paradoksni ko'rsatadi: u insoniy his-tuyg'ularni boshdan kechiradi, biroq ularni ifodalashni o'zining professional qadr-qimmatiga zid deb biladi. Demak, repressiya uning vaqtinchalik holati emas, balki uning shaxsiyatini shakllantirgan hayotiy tamoyildir.

Masuji Ono obrazida shaxsiy xotira va tarixiy mas'uliyat

'An Artist of the Floating World' romanidagi Masuji Ono obrazida repressiya boshqa shaklda namoyon bo'ladi. Ono urushdan oldingi davrda o'z san'ati va ijtimoiy mavqeiga ishongan rassom sifatida tasvirlanadi. Urushdan keyin esa uning oldingi faoliyati va qarashlari yangi tarixiy sharoitda qayta baholanadi.

Ono o'tmishini eslar ekan, o'zining qarorlarini tushuntirish va oqlashga intiladi. U o'zini bevosita ayblashdan qochadi va o'sha davrdagi ijtimoiy muhitni hisobga olishga harakat qiladi. Bu esa uning ichki konfliktini kuchaytiradi.

Ono uchun asosiy psixologik muammo "men o'sha paytda kim edim?" va "men qilgan ishlarim uchun qanchalik javobgarman?" degan savollar bilan bog'liq. U bu savollarga aniq javob berishga qiynaladi. Natijada uning hikoyasi o'z-o'zini oqlash va o'zini anglash jarayonlari o'rtasidagi murakkab muvozanatga aylanadi.

Bu yerda Ishiguro repressiyani faqat shaxsiy his-tuyg'ularni bostirish sifatida emas, balki insonning o'z tarixiy mas'uliyatini to'liq tan olishga qiynalishi sifatida ham tasvirlaydi.

Xotira repressiyaning narrativ vositasi sifatida

Ishiguro romanlarida xotira ichki konfliktini ochishning eng muhim vositalaridan biridir. Qahramonlar o'tmishni eslagan sari avval bostirilgan yoki anglanmagan his-tuyg'ular yuzaga chiqadi.

Biroq Ishiguroda xotira obyektiv va ishonchli arxiv sifatida berilmaydi. Qahramon o'z xotiralarini tanlaydi, ularni izohlaydi va ba'zan o'ziga qulay shaklda talqin qiladi. Shu sababli xotiraning o'zi ham psixologik himoya mexanizmiga aylanadi.

Stevens o'tmishni eslar ekan, o'zining professional qarorlarini tushuntiradi. Ono esa o'zining tarixiy faoliyatini oqlashga harakat qiladi. Har ikki holatda ham xotira qahramonning ichki konfliktini yashirish va ayni vaqtda ochib berish vazifasini bajaradi.

Demak, Ishiguroda paradoksal holat yuzaga keladi: **qahramon o'zini tushuntirishga harakat qilgan sari o'quvchi uning ichki ziddiyatlarini yanada aniqroq ko'ra boshlaydi.**

'Never Let Me Go' romanida repressiya va taqdir konflikti

'Never Let Me Go' romanida repressiya ijtimoiy va institutsional darajada yanada kuchliroq ko'rinadi. Kathy H., Tommy va Ruth o'z hayotlarining oldindan belgilangan chegaralari mavjudligini asta-sekin anglaydilar. Ularning kelajagi oddiy insonlarnikidan farq qiladi va ular jamiyat tomonidan yaratilgan tizim doirasida yashaydilar.

Kathy hikoyasining muhim xususiyati uning vazmin va sokin ohangidir. U hayotidagi og'ir voqealarni kuchli hissiy portlashlar bilan emas, balki xotirjam retrospektiv nutq orqali hikoya qiladi. Bu usul uning his-tuyg'ulari yo'qligini anglatmaydi. Aksincha, hissiyotlarning nazorat ostida ifodalanishi ichki repressiyaning narrativ ko'rinishiga aylanadi.

Kathy, Tommy va Ruthning munosabatlarida ham ichki konflikt muhim o'rin tutadi. Ular muhabbat, do'stlik va kelajak haqida orzu qiladilar, biroq o'z taqdirLARining chegaralarini ham biladilar. Shaxsiy istak bilan mavjud tizim o'rtasidagi ziddiyat ularning psixologik holatini belgilaydi.

Ayniqsa, Tommy obrazida ichki konflikt ochiqroq ko'rinadi. U o'z hayotining mazmuni va insoniy qadr-qimmatini haqida savollar beradi. Uning Kathy bilan munosabatlari ham shaxsiy his-tuyg'ular va mavjud sharoit o'rtasidagi qarama-qarshilikni ko'rsatadi.

Repressiya va sukut

Ishiguro romanlarida repressiyaning eng muhim badiiy belgilaridan biri — sukutdir. Qahramon ko'pincha muhim masalani to'g'ridan-to'g'ri muhokama qilmaydi yoki o'z hissiyotlarini boshqa mavzular orqali yashiradi.

Stevensning Miss Kentonga bo'lgan his-tuyg'ularini bevosita ifoda etmasligi bunga yaqqol misoldir. Uning professional terminologiyasi hissiy

haqiqatni yashiradi. Biroq o'quvchi aynan shu nazoratli nutq orqali uning ichki ehtiyojlarini anglaydi.

Kathyda esa sokin xotira va vazmin hikoyalash hissiy og'riqni yashiradi. Uning hikoyasida dramatik vaziyatlar ko'pincha oddiy va xotirjam tilda beriladi. Bu kontrast psixologik ta'sirni kuchaytiradi.

Shunday qilib, Ishiguroda sukut shunchaki kommunikativ vositaning yo'qligi emas. U **bostirilgan hissiyotning poetik belgisi** sifatida ishlaydi.

Repressiya va ishonchsiz hikoyachi

Ishiguro romanlaridagi ichki konfliktni kuchaytiradigan yana bir muhim vosita — subyektiv hikoyachilikdir. Stevens va Ono voqealarni birinchi shaxsda hikoya qilgani uchun o'quvchi voqealarni ularning ongidan o'tgan shaklda qabul qiladi.

Bunday hikoyachilar mutlaqo yolg'onchi emas. Ularning ishonchsizligi ko'proq o'z tajribasini to'liq anglay olmasligi, o'zini oqlashi yoki ayrim haqiqatlarni kechroq tushunishi bilan bog'liq.

Stevens o'zining professional hayotini yuqori qadriyat sifatida ko'rsatadi, biroq uning hikoyasi davomida bu qarashning insoniy narxi ochiladi. Ono ham o'z o'tmishini izohlash orqali o'z mas'uliyatini kamaytirishga intiladi. Shu tariqa hikoyachining subyektivligi psixologik konfliktning tarkibiy qismiga aylanadi.

Shaxs va jamiyat o'rtasidagi konflikt

Ishiguro romanlarida ichki konflikt faqat shaxsning ichki dunyosi bilan chegaralanmaydi. U ko'pincha jamiyatning shaxsga qo'ygan talablari bilan bog'lanadi.

Stevensning hayoti professional xizmat madaniyati tomonidan shakllantirilgan. Ono hayoti urushdan oldingi Yaponiyaning siyosiy va madaniy muhitidan ta'sirlangan. Kathy va Tommy esa o'z hayotlarini oldindan belgilab qo'ygan institutsional tizim ichida kechiradilar.

Shuning uchun Ishiguro qahramonlaridagi repressiyani faqat individual zaiflik sifatida baholash to'g'ri emas. Ularning psixologik holati ijtimoiy muhit

bilan chambarchas bog'liq. Shaxs o'z xohishlarini amalga oshirish uchun imkoniyatga ega bo'lmagan yoki ularni amalga oshirishni o'zi uchun noto'g'ri deb bilgan holatlarda ichki konflikt yuzaga keladi.

Xulosa

Kazuo Ishiguro romanlarida repressiya va ichki konflikt badiiy obraz poetikasining muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Yozuvchi qahramonlarning ruhiy ziddiyatlarini ochiq hissiy portlashlar orqali emas, balki vazmin nutq, sukut, xotira, retrospektiv hikoyalash, o'z-o'zini oqlash va kechikkan anglash orqali ifodalaydi.

'The Remains of the Day' romanidagi Stevens obrazi professional burch va shaxsiy ehtiyoj o'rtasidagi ziddiyatni ifodalasa, *'An Artist of the Floating World'* romanidagi Masuji Ono shaxsiy xotira va tarixiy mas'uliyat o'rtasidagi murakkab munosabatni namoyon etadi. *'Never Let Me Go'* romanidagi Kathy va Tommy obrazlarida esa insoniy istaklar va oldindan belgilangan ijtimoiy-biologik taqdir o'rtasidagi konflikt markazga chiqadi.

Ushbu obrazlarni birlashtiradigan asosiy xususiyat — **ichki ehtiyoj va tashqi hayot o'rtasidagi nomuvofiqlik**dir. Ishiguro qahramonlari ko'pincha o'z his-tuyg'ularini ochiq ifodalashdan ko'ra ularni nazorat qilishni tanlaydi. Biroq aynan shu nazorat ularning ruhiy ziddiyatlarini yanada kuchliroq namoyon qiladi.

Demak, Ishiguro ijodida repressiya shunchaki qahramonning psixologik xususiyati emas, balki obrazning narrativ shakllanishini belgilovchi poetik mexanizmdir. Ichki konflikt esa ushbu mexanizmning harakatga kelish nuqtasi sifatida xizmat qiladi. Qahramonning sukuti, ikkilanishi, o'zini oqlashi va o'tmishga qayta-qayta murojaat qilishi orqali o'quvchi uning ichki dunyosini mustaqil ravishda anglaydi.

Shu sababli Kazuo Ishiguro romanlaridagi psixologizmni **“aytilgan fikr” bilan bir qatorda “aytilmagan fikr”, “ko'rsatilgan harakat” bilan bir qatorda “yashirilgan hissiyot”** orqali shakllanadigan narrativ-poetik tizim

sifatida baholash mumkin. Aynan mana shu xususiyat Ishiguro obrazlarini psixologik jihatdan murakkab va badiiy jihatdan ta'sirchan qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Badiiy manbalar

1. Ishiguro, K. (1986). *An Artist of the Floating World*. London: Faber and Faber.
2. Ishiguro, K. (1989). *The Remains of the Day*. London: Faber and Faber.
3. Ishiguro, K. (2005). *Never Let Me Go*. London: Faber and Faber.

Ilmiy-nazariy manbalar

4. Cohn, D. (1978). *Transparent Minds: Narrative Modes for Presenting Consciousness in Fiction*. Princeton: Princeton University Press.
5. Genette, G. (1980). *Narrative Discourse: An Essay in Method*. Trans. Jane E. Lewin. Ithaca: Cornell University Press.
6. Booth, W. C. (1983). *The Rhetoric of Fiction*. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press.
7. Bal, M. (2017). *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative*. 4th ed. Toronto: University of Toronto Press.
8. Phelan, J. (2005). *Living to Tell About It: A Rhetoric and Ethics of Character Narration*. Ithaca: Cornell University Press.
9. Barry, P. (2017). *Beginning Theory: An Introduction to Literary and Cultural Theory*. 4th ed. Manchester: Manchester University Press.